

СЕНТОМАШАНИН

Лист за просвету, привреду и остале народне потребе.

Власник: СТЕВАН Л. ГАВАНСКИ	ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ.		Рукописи шаљу се на уредништво а новац за претплату а огласе на администрацију »Сентомашанина« Неплаћена писма не примају се. Огласи се рачунају по тарифи ако се више пута увршћује рачунају се јефтиније.	Одговорни уредник: БОКА РАДУЛОВИЋ.
	на 1/4 годину	6 Кр.		
	на 1/2 године	3 »		
	на 3/4 године	2 »		
	Поједини бројеви 10 пот.			

ЕЛЕКТРИЧНО ОСВЕТЉЕЊЕ.

Надамо се, да овога пута наша општина неће се играти жмуре, када је расписала објаву на понуду за грађење електричног осветљења.

Да је електрично осветљење за наше место, за трговце а нарочито занатлије од велике важности о том ни сумње не може бити.

То наши представници врло добро знају, па баш зато је непојмљиво, зашто се одгађа одуговлачи и по десети пут ставља на дневни ред питање електричног осветљења.

На расписан стечај многе и разне понуде су стигле, но нису узети у обзир. А без сумње, да је међу тима и врло повољних понуда било. Знамо један случај да је једна понуда чак и уважена била, но на разнет глас да ће услед тога један представник до провизије доћи из завидљивости других, буде већ донешено решење уништено.

Сваки представник па и поглаварство треба да узме општинску ствар као и своју, треба у таквим питањима по својој најбољој увиђавности савесно и поштено да заступа интерес наше доста назадне општине.

Када већ немамо радољуба, који ће материјалних жртава подносити за

унапређење ове општине, оно бар треба да имамо таквих људи, који ће чувати и унапређивати нашу општину, но на жалост лична воља тако је јаког корена ухватила у нашој општини да услед ње општа ствар увек мора патити — рамљати.

После нове године ће доћи ваљда на дневни ред претрес приспелих понуда на грађење електричног осветљења, па нећемо да сумњамо, да ће се то питање по правди Бога истинога и коначно решити.

Једно можемо зацело тврдити а то ово. да је многим рефлектанту досадило узалуд давање сваки час понуде, која су са огромним трошком и временом скопчана, па можда и неће дати своју иначе можда најпробитачнију понуду поново.

Знамо, да је свака понуда за електрично осветљење за наше представнике читава студија. зато нека се даду сваку понуду прочитати, од тачке до тачке растумачити преко сваке понуде промислити и тада прећи на гласање а никако оставити решење двојци — тројци т. зв. ужим одбору са неограниченим правом.

Представници треба хладнокрвно и мудро да делају како ће им савест мирна бити а неће их потомци проклињати.

БОЛНИЧКЕ БЛАГАЈНЕ.

Све Занатлијске Задруге у нашој држави на Министарство упутише жалбу против закона о болничким благајнама, који је под XIX. зач. 1907. год. донешен.

Тужбе против болничке благајне постале су све опште, а помоћи се само реформисањем даје, и то када би установу држава у своје руке узела.

Ево већ шест година, како је закон о осигурању радника за случај болести и несретних догађаја XIX. зач. 1907. у живот ступио, и ма да се против неправедних одредаба већ толико година боримо, досада од стране позватих осим обећања ништа нисмо добили.

Сви министри трговине који се у последње време тако често мењаху, признали су, да је преинака овога закона хитно потребна. Неразумљиво је, да општа жалба занатлија, код меродавних кругова, глас вапијућих у пустињи остаје и никакве кораке се не чине, у корист побољшања овог опште познатог грозничавог стања.

Та помоћ, којом су овај закон створили вечитог недостатка је оставила за собом; недостатци су у пракси сами од себе избили на површину, но на жалост, до сада измену бадава чекамо. Овај закон занатлијства а на-

ПОДЛИСТАК.

Одломак из дневника.

2-ог децембра. Баш сам била немилостива у недељу! Нисам видела Жажу цео дан; ни у јутру, ни у подне па чак и у вече а ја већ на њега љута, па га сумњичим! Шта све нисам тај дан мислила: где је? па шта ради? Да није лумповао, па спава?

А он сиромачио био у Ч. и то великим послон. Да сам знала да је тамо још би се помолила Богу за њега . . . за сретан почетак! Па како је и то брзо дошло! . . .

Како ће брзо проћи и ова три месеца, па ћеш нас оставити. Жао ми је, али иди! . . . иди и сретно Жажо! Мени ће ташко бити, али ипак волим што ћеш отићи! И ти ћеш можда онда мене више желети, осетићеш да нисам у твојој близини, па ћеш ме »можда« тражити Ала ће то лепо бити када одеш у Ч. и почнеш радити за себе. Са каквом ћеш вољом тек онда радити мислећи на своју будућност на своју будућу породицу. Јели да смем рећи да ћеш мислити на своју будућу породицу? Па зато човек живи!

Ох! да знаш како би и ја радо полетела са тобом, да ти будем у свему од помоћи, да ти олакшам . . . да те развеселим, да те оснажим . . . Али не, ти си човек!

Не могу да замислим идуће пролеће, лепо пролеће ће доћи, а он неће бити у мојој близини! Нећу га видети свако јутро . . . свако вече.

Како ће ми мило бити све оне мале успомене, које ће ме на њега подсећати! Бар да Мајка остане. да њу гледим. Па ја и Њу волим као и њега; њој да се приближим, да заједнички причамо о њему . . .

Јуче сам цео дан само о њему мислила. Видим га као самостасна човека, видим ону кућу у Ч. где ће он живети, па сам весела, певала би да сви чују да ћу стретна бити . . .

О Маро моја, да знаш колико га волим . . . и колико ћу га тек волити, Уверићеш се о мојој љубави у коју никад ниси веровала. Јели Жажо да ћеш јој и ти показати: да ћеш ме волети? Јели да још има праве и искрене љубави на свету? . . . Није сав свет покварен!

Он ми је све сам из причао, тако је био

расположен. Дакле ја се нисам варала када сам толико времена живела у нади . . . Сећам се последње забаве: самном је играо прво коло, прву четворку. Био је озбиљан, мало је говорио и тихо дрхћући . . . И после када је дошао по мене онај са плавим очима, он се снуждио, сео у један кут сале сагнуо се и покорио лице рукама Када сам играјући прошла поред њега; ја га погледом упитих: шта ти је? Али он ме није разумео што сам видела по његовом лицу, Можда је мислио да хоћу да му пркосим, а ја сам га жалила и хтела сам доћи до њега да га утешим, да га умирим. Али то није слободно, и немогу учинити јер ми он речима никад ни је рекао да ме воли.

После је отишао другим девојкама да ми врати! »мило за драго,« а мени је било тешко

5. децембар. Сретна сам била ових неколико дана, ако се и то могло назвати срећом! А данас? Данас ми је тако тешко . . . Као што је време суморно, облачно, — тако је и на мојој души мрачно . . . неки терет хоће да ме угуши . . .

Данас сам била код Тетке и она ми рече

рочито мале нанатлија дотераће до просјачког штапа, тако да ће се у огорчењу ванредних средстава морати латити.

Одредбе овога закона никако не узимају у бзир наше шпецијално стање, не воде рачуна о том, да се спрам ситних примања и издавања у саразмери администрација води. У смислу закона створена бирократска администрација од целокупног прихода више од петине утроши и трошкови се чудновато од године — до године перцентуално дижу, ма да је административан посао један те исти остао.

Овако стоји са администрацијом код окружних болничких благајна и то исто видимо и код земаљске благајне са том разликом, да ту трошкови не са малим перцентом него са 20—30% скачу и поред тога нити су раденици а још мање послодавци заповољни са администрацијом око помоћи у болести а још мање на пољу помоћи приликом несретних случајева.

Не ће мо, да опетујемо ону општу и сталну тужбу, да пријављивате и изјављивате несаразмеран и непотребан посао даје послодавцима и болничким благајнама. Закон је ставио болничким благајнама два већа форума и то Земаљску благајну и Државно звање за осигурање раденика, који не само, што излишни административних трошкова прогутају, него се између себе још вечито гложе, и није чудо што услед тога човекољубиве одредбе овога закона вечито закашњење трпе а богме кадгод и неспроведима остају.

И пре неколико година смо видели, да је Земаљска благајна, када јој је Државно звање осигурања раденика по свом законитом праву одбила потврду предрачуна 1903. год. и о том Земаљску благајну писмено известила, није узела у обзир и на даље је радила по свом ћефу. Већ и то би било доста за узрок, да се Земаљска благајна разоружати могла.

Но има ту и више узрока. Земаљска благајна не може да одговара својим дужностима у осигурању раденика против несретних случајева, са нез-

шта је чула: »он« иде скоро свако вече код Софије . . . њени се надају да ће је запросити! . . .

»Он«! мој Жажа да ће Софију запросити И то сада чујем када сам држала да ћу већ за кратко време бити сретна? . . .

Па . . . могуће је! Она је лепа, много лепша од мене! Вредна је, добра ће жена бити Могуће је да му се допала јер их често обилази а она је девојка жива, враголаста, још детињаста. Није озбиљна као ја . . . Шта ћу када не умем да ласкам, да се претварам, а млади људи то вољу! . . . Ја искрено признајем да је добра прилика за њега . . . и боља него ја, јер мираза ће имати више од мене . . . То једино што има мање школског образовања, а за њега је доста . . .

Незнам ни сама како сам на све ово тако ладнокрвна! Не мислим на освету . . . на самоубијство, ма да ми је »он« све на свету, ма да би за његову љубав свега одрекла! . . . Са њиме би задовољна била и у пустињи у каквој колеби . . . и радила би све послове веселим срцем, — сретна . . . јер је и он самном . . . јер и за њега радим! а за његову би љубав све учинила!

А сада? Да! »он« коме сам ја у самоћи тепала »мој Жажа« . . . он сада воли Софију.

Нови Сад 1913.

Доротеја.

дравим поступцима дотле је дотерала, да благајне не могу да унапређују фонд осигурања против несретних случајева, јер је администрација тако скупа, да пристојбе осиг. против несретних случајева раденика већ у четвртој години постигле су 1% од целокупне зараде, а то код страних држава ни у 10-тој години нема.

Окружне болничке благајне са малим изузетком, годишњи рад са (дефицитом) мањком закључују, ма да је приносни кључ са 3 на 3½% повишен и ма да је принос малих занатлија са 2 на 3½% повишен. Највећи део окружних благајна у закључним рачунима неутеримо потраживање у имање воде, јер без овога би све благајне без изузетка са огромним дефицитом закључивали своје завршне рачуне.

Резултати минулих 6 год. рада јасно показују да закон треба реформисати. Ако узмемо на око главне тачке закона лако ће мо доћи на то, шта нам ваља преиначити, допунити.

Једна најглавнија тачка закона јесте аутономија, по којој послодавци са раденицима у једнаком броју узимају учешћа у раду исте установе.

Но у истини не стоји тако. Паритет само на папиру постоји, а вођење администрације је у рукама организованих раденика. Ти знајући да немају ништа свога изгубити лако газдују, богато награђују њихове експоненте и тако дођу на чело такве установе кроз неразумљиви људи који поред њихове најбоље воде нису у стању дужностима одговорити.

Зато чујемо све већа жељу, да установу треба предати у државне руке и морамо признати, да би држава са својим образованим чиновницима ту дужност много боље а и са мањим трошком обавила.

Већи део издавања болничких благајна отуд потичу, што бесплатно лечење има и породица осигураног раденика. Колико одобравамо ту одредбу у толико се ограђујемо против тога, да тај цео терет занатлије сносе.

Здравствено питање је, државна ствар и по себи се разуме, да те трошкове сви чланови ове државе треба да сносе, а не само занатлије, који у борби за свој опстанак свугде на силне тешкоће и препреке наилазе.

Неправедна је одредба овога закона у погледу једнаког доприноса. Перцентуално једнако плаћа онај најсиромашнији крпа са најбогатијим занатлијом или фабрикантом. Ма како да узмемо ове терете болничке благајне они ипак порез значе па право би било, да са прогресивно избацује.

А да је то потребно види се из досадање праксе да је највећи део неутеримог заостатка из круга малих занатлија, те је бесмислица избацити терет на оне који то не могу сносити. Даклем и из тога се види, да кључ доприноса малих занатлија треба спустити а већих подићи.

Да ли ће Министарство жалбу коју већ 6 година подносе 600,000 људи уважити и потребно реформисање обавити идемо да видимо.

Народно позориште.

Као што смо већ у прошлим бројевима нашега листа јавили народно позориште из Новог Сада амо долази

и низ својих представа отпочиње на дан Нове Године.

Позоришни одбор са председником г. Тошом Хаџићем вредно ради на сакупљању претплатника за наше мезимче Српско Народно позориште.

Већ првих дана сакупљања видео се јако интересовање за народно позориште. На листи претплатника видиш све прве куће наше прибележене, а ту су и наши трговци. Занатлије и вредни економи.

А неће изостати ни један србин па и најсиромашнији да не походи по коју представу где ће душевне насладе наћи а гледајући на позорници наше јунаке Милош Обилића Краљевића Марка и т. д. још боље учврстити у својој народности и у нади боље будућности и на даље вредно радити, штедити и себе и своје унапређивати.

Народно позориште као »Народно« у првом реду је позвано, да служи народу па држимо, да ће наш одбор приликом отварања репертоара ту заћући и у виду имати.

РАТАРСКА ОМЛАДИНА.

Бож' помози и недеља света,
Сваког брата и доброг јунака,
И у пољу радина тежака,
Који оре па нас хлебом рани.

Н. П.

Ратарска омладина је један део нашег народа, на чија плећа треба да се стави тежак терет. Она је позвана, да нас рани, али ми јој не знамо за то захвалити, јер смо је оставили саму себи, оставили смо је, да само аргатује, да преврће ону црну земљу и ништа више.

Прошла су она времена кад је ратару требало само копање и орање, прошла су она времена, да се ратар сматра само за роба, који је дужан да ради за другог.

Наука, која корача великим кораком и хвата собом оне, који је поштују и цене, оставља незнанице, који пропадају у друштву, јер ништа не знају, ништа и не вреде.

Образовање се данас шири у свем свету. Па и ми треба да радимо на народном образовању. И кад је оно народно, почнимо онда на том широком пољу његовом: ратарској омладини.

Наша ратарска омладина броји лепо коло, па би се могло с' њима почети. Наша ратарска омладина чим сврши школу: оставља књигу на страну, и више је не тиче, док јој на то не приморају околности и прилике. Но често се дешава, да многи у таким приликама дубоко уздане говорећи: само да сам учио у школи. Но чак и онима који су учили у школи потребно је даље образовање јер оно што се у школи учи, тек је основа за даљи рад и даље образовање.

За образовање наше ратарске омладине позване су у првом реду земљорадничке задруге. Но оне не врше овога, јер не схватају свог позива. Многи члан земљорадничке задруге мисли, да му је главно прибирати благо земаљско, и за љубав тога, одрекао би се и имена свога.

Ратарска омладина треба да се скупи и да створи себи место, где би могла подићи читаоницу, где би се читале лепе и корисне књиге. Ту би се могли скупљати сваки дан после свр-

шениог посла. Могли би створити певачку дружину те нека се разлеже српска песма, чека се ратарска омладина крет овим извором народног живота, јер: песма нас је одржала њојзи хвала.

Зар се не би у таким месту могло одржавати предавање против алкохола а у корист здравља тога нашег будућег народа, у кога су нам упрте очи. Но дали би имало успеха о овоме и говорити, јер ми више и већма уживамо, кад видимо поређане читаве камаре празни буради и боца оног скупогеног вина за ког смо избацали још скупогеније паре.

Кренимо се једном у добром правцу, почнимо једном радити на добру свога народа и ту се ухватимо у једно коло, допуњујмо један другог и надгледнички се ко ће више добра урадити у народу. и само тако ће мо се и оджити му.

Ратарска омладина пак и сама треба да увиди, да му треба овог образовања, те нека и сама прегне на посао за своје добро.

Но да ли неће и ово бити онако као кад ветар хуји. Тешко да не! Но ми учинисмо своје.

О УДРУЖЕЊИМА.

Удружењем је пуна наша држава. Броја им незнамо.

Као што се хитно разуверило човечанство о либерални преварама, као што је одједаред к' себи дошло, куда води слобода, тако се одједаред почело бавити оснивањем спасоносних удружења.

То је непобитан, факт, да је човечанство донекле од расцепа, моралне и материјалне пропасти услед удружења, спасено било.

Но и то можемо установити, да удружења нису се увек мирољубивим и савесним путем и са обзиром на друге сродне снаге оснивали.

Као што се човек у нужди брзо и непромишљено хвата спасоносних средстава где га нужда гура — носи; тако и удружење, уједињене заталасано нису нашли добро промишљен и управљен по човечанство једнако користан пут.

Тако се само могло десити да сродно и готово једне и исте тежње на разним местима, под разним именом расцепане упрегоше се на рад човечанства.

У једној истој жупанији, вароши па и општини се једним и истим правцем основаше удружења. Којих удружења снагу, моралну и материјалну помоћ више пута једни те исти радници обдржавају и дају.

У првом одушевљењу радних снага још беше. Но на брзо је избукто пламен. Жеравица не беше јака, дуготрајна те није могла подстицати воду на рад и нов живот.

Удружења на броју постојаху и постоје, чак и множила се, но многа удружења само истрајан и вредан рад појединог верног вође унапређује или ти пак само подржава. Но увек фали интересовање и снажна помоћ свију чланова. Противна тежње у дружења.

А ово је велика погрешка!

Јер тамо, где је живот удружења за поједине, за личност вође или оснивача скопчан, брзо наступа назад-

ност па богме и потпуна пропаст. Чим она једина рука; једини вођа удружења одустане или из огорчења престане бити душа онога удружења; наступа жалосна немоћ и најзад пропаст.

Тада пак негледамо, да поново подигнемо обновимо новим члановима оно удружење него капелу зидамо поред старих цркава, нова удружења оснивамо и старим путем ходимо

Могло се то предвидети, да ће се множењем удружења, нових идеја, више пута из сујете појединих унаказити живот удружења.

Искрпити материјалну снагу а моралну помоћ ставља на пробу. Очемеримо поред силних удружење. Или да искрено речемо поред силнизе бабица изгуби се дете.

То нам задаје бригу и то нас је нагонило да овај чланак пишемо

Узмимо само наше прилике. Ту нам је Трговачка омладина, Занатлијска Омладина певачко друштво. Соко-Добротворна Задруга женскиња, Девојачко коло и т. д. и свако себи вуче а у истини целу нам је једна те иста.

Па кад се узме, да су чланови свугде једни те исти људи, имал смисла и на даље расцепати се, оснивати нова удружења и морити нашу публику.

Потпомажимо постојећа друштва и са једним и истим правцем постојећа друштва удружимо скупимо радне снаге под једну капу и тада ће мо свакако успешно моћи радити.

Вести из места.

О нашим општинским чиновницима. У борби за опстанак мученички трпе наши худо наплаћени општински чиновници — писари.

Сви морамо признати, ди ти људи, који од ујутру до увече непрестано без одмора, лети — зими тачно и вредно врше своје задаће ни близу нису наплаћени за свој трудан рад. Морамо признати, да су нам општ. чиновници увек у помоћи оии нас упућују они нам дају савета у свим нашим незгодним приликама они су нам тако рећи путовође.

Данашње чиновничке плате су још у оно златно доба установљене када је све јефтинеје било, а сад када су свакодневне намирнице са 100 % скупље наши чиновници још увек са истом платом (од к 900—1000) морају да се таворе.

Па није ни чудо, што нас општ. чиновници један по један напуштају а на расписан стечај на нашу срамоту ни једног компетента не добијемо. Наша општина неможе да попуни чиновничка места и тако годинама употребљује дијурнисте обично са макаквом спремом а већом дневницом од макоје изабратог чиновника. Где је ту правда и промишљеност?

Време је, да и то питање озбиљно узмемо у претрес те да се плате општинских чиновника праведно и уреде. Поред оваке награде ни живети ни мрети!! Себи и до себе!

Другарски састанак српског сокола. У недељу 14. о. м. после подне у 2 сата оджаће »српски соко« у месту своју другарски састанак, на коме ће се држати предавање о соколству. Позивамо сваког брата и пријатеља ове установе нека дође, да чује и види шта се ради. Сваки гост је добро

дошао.

Наша независна омладина која се радо назива овим именом добро би учинила, да ову узвишену установу својски пригрли и потпомогне, само би тако доказала, да је вредна назива »српске омладине«.

Вести са стране.

Саобраћај између Панчева и Београда. Инспекција дунавског паробродског друштва извештава да ће панчевачки брод тога друштва од среде додиривати и београдску паробродску станицу.

Извоз стоке. Од почетка ове године до сада извезено је у Аустроугарску 65.000 комада закланих свиња. Преко контингента извезено је 15.000 комада свиња. Контингент волова за извоз за ову годину 15.000 грла. До сада је извезено у Аустроугарску од тога броја 8000 грла. Према томе, контингент за извоз говеда неће се морати ни прекорачивати.

Аероплан за свакога. Са аеропланом из Дејтона у савезној америчкој држави. Охеју, који је постао значајан за историју развића авијатике, јављају париским листовима, да је чувени авијатичар и проналазач аероплана Орвиљ Рајт конструисао нараву за стабилизирање аероплана, чија савршеност допушта свакоме, да за двадесет минута научи управљати таквим аеропланом.

Човајмо свој лепо језик српски.

Није српски језик туђ слуга, него је свој господар. Не вуцимо силом свој језик у службу немачком.

Труње што налеће на наш језик.

Кад се српски пише, онда ваља мислити и подешавати, како би Србин рекао оно, што хоће да се каже, ајни-како не ваља држати у глави оно како каже Немац или Маџар, па онда натезати српски језик на тај калуп.

Није: Кермес, јер то је управо Kirchmesse, и од тога швапска реч: Kirmes, што све значи: црквена слава, храм цркве. Што су неки ту реч усвојили за обичну забаву, то је за осуду. Што ће нам туђа реч Кермес, која значи заветину, храм цркве, а не казује оно, што ми хоћемо да кажемо. Оно што хоћемо да кажемо, боље казују наше добре речи: забава, весеље, село збор.

Није: проведбом овога закона, него се српски каже: кад буде тај закон важио.

Није: у току времена, него: временом.

Није: одвисан, него се српски каже: зависан. Одвисан би био обешен.

Није: зависи од тебе (das hängt v. d. ab). него се српски каже. стоји до тебе.

Није: посед, јер то значи посело, него ваља рећи: имање, државина, ратарска државина.

Није: он мени пребацује, или према немачком vorwerfen. Пребацује се преко куће, или некоме преко главе, а што Немац каже vorwerfen, то се српски каже: замерати, приговарати, карати кога.

Није: свој властити отац, власти-

тим очима, него се српски каже: свој отац, своје очи. А ко хоће још јаче да каже, онда се рекне: свој рођени отац, своје рођене очи, па тако се после каже и за мртве ствари: мој рођени капут.

Здравље.

О ПРОВЕТРАВАЊУ СТАНОВА.

И ако без свакодневне хране нема живота, опет зато може човек гладовати по неколико дана, а да живот његов због тога не дође у велику опасност. Исто тако и без воде може човек провести неко време, истина много теже и за много краће време но без хране. Међутим без ваздуха не може човек изоржати ни за један минут у редовним приликама. То јасто казује, да је за одржање живота ваздух потребнији и пречи но храна. И само дисање, без прекида у сну и на јави, казује, од колике е важности уношење ваздуха од 2—4 литра. Према томе није тешко знати, колико се утровоши ваздуха само за један сахат, а колико тек за један дан! Јасно је дакле, да је ваздух веома важна чињеница у економији живота. Само што и ваздух за дисање мора бити сасвим чист, увек свеж и његово доспевање у плућа чиним неспречено, а покварени ваздух може нанети велике штете нашем здрављу и стога се таквог ваздуха ваља клонити. Према свему наведеном, врло је потребно да се бринемо, како ћемо околни ваздух, у коме живимо, што чистије одржавати, а на првом месту, како ће нам и ваздух у стану бити увек здрав и свеж.

Сваки човек проведе највећи део свога века под кућним крвном. Ту се он роди и одрасте, ту живи и ради, у стану проводи и дани и ноћи, и онда је јасно да и ваздух у стану мора одговарати свима захтевима науке о здрављу, ако се хоће, да живот тече мирно и без ремећења, другим речма: без боловања.

Ваздух у становима људским квари се врло лако, нарочито у јако насељеним градовима са узаним улицама и збивеним кућама, а већином и без пространих дворишта. То кварење ваздуха не бива само са нечистоће и трулежи, коју распростиру нужници, помијаре. Ђубришта, коњушнице итд., што се све налази у непосредној близини људских домова, него и са влаге и свакојакних испарења, што их собом доноси густа насељеност сваког иоле веће града. Па још када у таквом граду нема јавних

градина (паркова), а по широким улицама нема засађеног дрвећа, за које се лепо каже, да су гадска плућа, онда зло постаје још веће; тада се тек осећа велика загушљивост, убитачна по здравље становника. Ваздух се квари не само тим, што сада наведосмо, него и дисањем људи у самом стану. При сваком дисању, одузимамо ваздух један његов састојак: кисеоник, који је за живот једино потребан, а у размену за то издисаеи предајемо околном ваздуху једно гасовито тело: угљену киселину (тачније: угљен-диоксид) и нешто водене пааре. То гасовито тело што га издишемо, угљена киселина, врло је отровно — и ето, чиме се на првом месту ваздух за дисање у самом стану квари, ако је само спречено притицање новог свежега ваздуха.

У затвореним посторијама, количина ове угљене киселине у ваздуху расте стално све више дисањем многих људи у њима. Што се при свем том штетне последице од таквог нагомилавања ове киселине у ваздуху по препуњеним дворанама не појављују, долази једино са проветравања, које се у таквим приликама истина не опажа, али је оно ипак довољно, да се тако покварени ваздух у извесној мери непрекидно уклања. Ваља знати и то, да осим људи и свих животињм издишу угљену киселину и саме биљке, нарочито у тами, те и оне чине, да се садржина кисеоника у ваздуху смањује, а угљене киселине увећава. Стога се и препоручује, да се избегава спавање у затвореним просторијама, у којима има много биљака.

Осим стварања угљене киселине дисањем, има и других измена у ваздуху, које могу бити не само непријатне, но и штетне по здравље. Пре свега то је водена пара, чије прекомерно нагомилавање изазива непријатно осећање, које запаром зовемо и која штетно утиче на правилно испаравање. У колико је ваздух више засићен воденом паром, у толико се више спречава и правилна радња наше спољашње коже, кроз коју се износи сувишак воде из тела као зној, али у коју продире и ваздух до најситнијих крвних судова у кожи кроз многобројне сићушне, оком једва видљиве отворе (поре), на које зној испарава. Трајни и јако нагомилавање водене паре, као у послу око проветравањем оних просторија, у којима се ти послови врше.

(Наставиће се.)

СЕНТОМАШКА ПИЈАЦА.

Извештај 29. новембра (12. децембра) 1913. год.

Житна пијаца.

Пшеница нова по мц.	К. 20.40
Кукуруз нови	„ 10—
Зоб	„ 11.60
Јечам	„ 13.20

Свињи.

Свињи мршави	К 1.20 п
» дебели	» —.96 »

П. н.

Част ми је п. грађанству учтиво известити, да ми је стигла Србијанска

„Буковичка“ вода

која је због пријатног куска свуда обљубљена.

Ни једна кућа нетреба да је без Буковичке воде.

Ко купи више флаша попусту дајем.

С поштовањем

Душан М. Димитријевић

гостионичар.

СЕНТОМАШ.

Оглашујте у

„Сентомашанину“

Прва српска радња готових мушких, женских, дечјих одела и мушких шешира

БРАТА РАДУЛОВИЋ

РАДЊЕ:

Сомбор.-Ст.-Бечеј.-Т.-Ковин.

НАРОДНА КРЕДИТНА БАНКА

ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО

У СЕНТОМАШУ.

У КУЋИ г. БОРБА БЕКИЋА.

Прима улоге на штедњу и укамаћује са 5 $\frac{1}{2}$ % веће и сталне улоге по 6%
Издаје хипотекарне зајмове на непокретности куће и земље.

Штампарија Светозара Марикова у Сентомашу.